The excavation in the bog was successful: sterile soil was reached in area 27 at a depth of 87–88 cm, the finds were precisely collected, and information about their incidence was also recorded in the wall sections.

Finds from the 14th – first half of the 15th century were found (Figs. 4–5, 9) on the bog's surface and in the layer of peat, but the richest find horizon, which was about 19 cm thick, encompassed the bottom part of the peat and a layer of black sand (a different tendency having been recorded in areas 22 and 23, where the majority of the finds lay on the bog's surface and in the peat, while the black sand did not contain any significant finds). Thus, in deepening the excavation areas towards the N, the cemetery finds lie at a greater depth and run into a layer of black sand.

A horizon with hand built ceramics with rough surfaces as well as additional small flint finds and cremated bones, which latter two gradually became more sparse until they disappeared, was distinguished in the lower layers of area 27 (in black and greyish sand). The distinguishing of a horizon dating to the first half – mid-1st millennium means that an old lake island settlement apparently existed at Bajorai at that time.

A total of 16.75 m^2 were excavated in part of the second find concentration in Bajorai cemetery in 2009–2010 and 1.079 g of small pieces of cremated human and animal bones as well as ceramics and individual finds were discovered in it. The excavation begun in area 27 showed that the aforementioned find concentration continues further to the N – NE.

Rokas Vengalis

Semeniškių kapinynas

2010 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais buvo tęsiami 2009 m. atrasto ir tyrinėto Semeniškių degintinio kapinyno tyrinėjimai (žr. *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 99–105). Semeniškių kapinynas priklauso viduramžių Kernavės miesto archeologiniam kompleksui, jis yra Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato teritorijoje (Širvintų r.), Pajautos slėnyje, šalia dabartinės Kernavėlės upelio vagos. Kapinynas įkurtas smėlingoje pakilumoje, į PR nuo Neries senvagės. Šioje vietoje yra Kernavėlės upelio vidurupis, kuriame jis kerta gana lygaus reljefo teritoriją, čia jo krantai lėkšti ir slėnis nesusiformavęs. Apie 100 m žemiau kapinyno jau prasideda upelio žemupys, kuriame, prieš įtekėdamas į Nerį, jis suformuoja apie 3 m gylio, 40–50 m pločio slėniuką.

Pati kapinyno vietos aplinka XX a. gerokai pasikeitė. Kolūkio laikais šioje vietoje suformuotas tvenkinys – buvo pastatyta užtvanka ir iškastas pagilinimas. Žemės, iškastos gilinant, paliktos šalia suformuoto tvenkinio krantų, todėl šiuo metu kapinyno teritorijoje reljefas nelygus ir kalvotas. Šiuo metu tvenkinys jau beveik išnykęs, jis užneštas upelio sąnašomis ir labiau primena pelkę. Tačiau upelio vaga šioje vietoje jau praradusi buvusį vaizdą, ji išplatėjusi, išsišakojusi į keletą atšakų, užpelkėjusi.

2009 m. apie 8 m nuo dabartinio upelio kranto čia buvo ištirtas 20 m^2 dydžio plotas. Jame aptikta buvusi upelio vaga, kurioje rasti degintiniai kaulai su XIII–XIV a. datuojamomis įkapėmis. 2010 m., siekiant surinkti daugiau duomenų apie naujai aptiktą paminklą, ištirtas dar 24 m^2 dydžio plotas, kuris prijung-

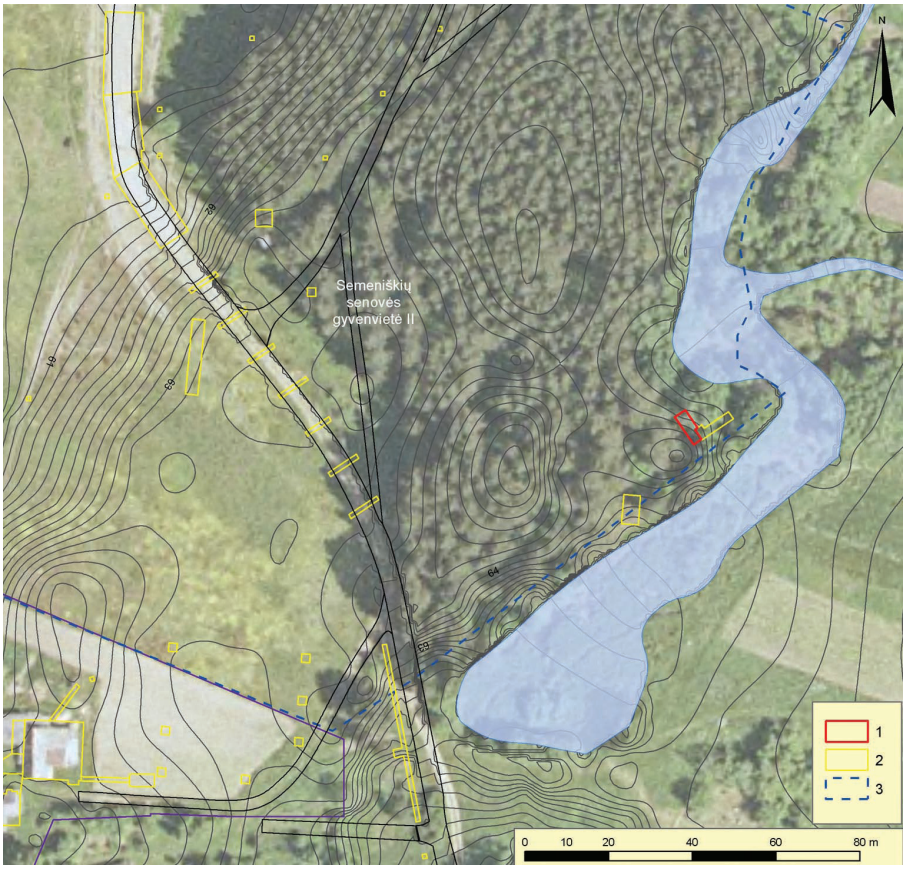

1 pav. Tyrinėtos vietos situacinis planas: 1 – tyrinėtas plotas; 2 – ankstesniais metais tyrinėti plotai; 3 – vertybės riba. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the excavation site: 1 – excavated area; 2 – areas excavated in previous years; 3 – the object's boundaries.

tas prie anksčiau tirtojo. Perkasa 3x8 m dydžio, ji orientuota PR–ŠV kryptimi pagal 2009 m. tyrinėtą plotą (1 pav.).

Po maždaug 10 cm storio miškožemiu atsidengė 0,4–1 m storio smėlio sluoksnis. Ploto PR dalyje į jį dar buvo įsiterpęs iki 30 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis, kuriame aptikta XIX a. būdingos žiestos keramikos. Minėtą smėlio sluoksnį greičiausiai galima laikyti supustytu vėjo – kapinynas įsikūręs smėlingoje kalvoje, kuri mišku apsodinta tik antroje XX a. pusėje. Nuėmus šį smėlio sluoksnį, stambaus žvyringo smėlio įžemyje išryškėjo buvusios upelio vagos kontūrai. Upelio vaga buvo apie 2,5 m pločio, tyrinėto ploto PR dalyje ji ėjo R–V, ŠV – Š–P kryptimi. Vaga išryškėjo kaip šviesiai pilkos žemės sluoksnis, sudarytas iš labai smulkių dalelių – greičiausiai tai dumblo sluoksnis, susiformavęs tuo metu, kai upelis pragraužė vagą kitoje vietoje ir čia

liko senvagė su stovinčiu vandeniu. Po šiuo pilku iki 25 cm storio sluoksniu atsidengė smėlio, žvyro ir pilkos žemės tarpsluoksniai – jie sudaryti iš smulkių sluoksnelių, išsiskiriančių skirtingų dydžių frakcijomis, kas rodo aliuvinę jų kilmę. Skaičiuojant nuo pilkos žemės sluoksnio viršaus, upelio vagos gylis buvo iki 90 cm, po ja kaip ir aplinkui pasiektas stambaus žvyringo smėlio įžemis. Vagos dugne taip pat aptikta nemažai stambesnių, iki 40 cm dydžio riedulių.

Visi su XIII–XIV a. palaidojimais susiję radiniai aptikti upelio vagos ribose, jie buvo išsidėstę maždaug 10 cm sluoksnyje, pilkos žemės ir sąnašinių smėlio ir žvyro sluoksnių riboje. Iš viso surinkta apie 14 kg degintinių kaulų, taip pat keletas nedegusių gyvulių kaulų, keli kg apžiestos keramikos šukių bei 190 individualių radinių. Degintiniai kaulai išsidėstę tolygiai visoje upelio vagoje, atskirų koncentracijų neišsiskiria (2 pav.). Apžiesta keramika būdinga XIII–XIV a., ji į išorę atlenktais kakliukais, puošta horizontalių linijų, bangelių ir volelių ornamentais. Aptiktas vienas puodo dugnas su ženklu. Visos šukės smulkios, aptikti tik iki kelių cm skersmens fragmentai, jie nesudarė lizdų, kaip ir kaulai buvo gana tolygiai paplitę visame plote. Tarp individualių radinių ryškiai vyravo įvairūs smulkūs perdegę, susilydę, dažnai neidentifikuojami metalinių, raginių, stiklinių dirbinių fragmentai. Didžiąją dalį identifikuotų dirbinių sudaro įvairūs apkalai – apie 40 pusrutulio formos žalvarinių spurgelių ir jų fragmentų bei tiek pat perdegusių raginių ornamentuotų apkalų, identiškų aptiktiems Pajautos slėnyje tyrinėtoje kauladirbio sodyboje (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 137–142). Taip pat aptikta keliolika įvairios formos geležinių apkalėlių. Tarp kitų dirbinių paminėtini keli akmeniniai galąstuvai, keli mėlyno stiklo karoliai, žvangučiai, žiedų ir sagčių fragmentai, vienas peilis bei žirgo skambalas (3 pav.). Geriausiai datuojamas radinys – sidabrinis dena-

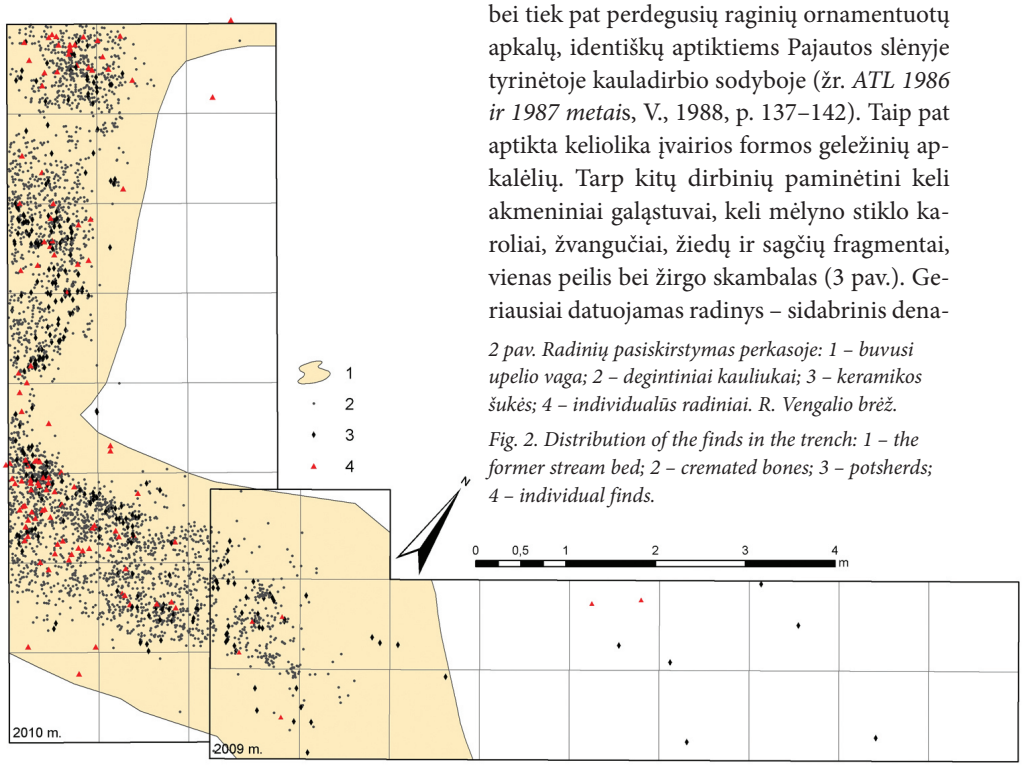

2 pav. Radinių pasiskirstymas perkasoje: 1 – buvusi upelio vaga; 2 – degintiniai kauliukai; 3 – keramikos šukės; 4 – individualūs radiniai. R. Vengalio brėž.

Fig. 2. Distribution of the finds in the trench: 1 – the former stream bed; 2 – cremated bones; 3 – potsherds; 4 – individual finds.

ras. Monetos averse pavaizduotas valdovas su karūna ant galvos, aplinkui taškinis apvadas. Reverse – tamga, likęs atvaizdas nusitrynęs. Moneta skiriama Jogailai.

Perkasos stratigrafija ir radinių išsidėstymas rodo, kad mirusieji čia buvo laidojami vandenyje – upelio vagoje arba jo senvagėje. Atskiri kapų kompleksai čia neišsiskiria – visi radiniai sudaro vieną ištisinį horizontą. Vienas svarbiausių radinių, leidžiančių tiksliau datuoti kapinyną, yra portretinis Jogailos denaras, datuojamas nuo 1387 iki 1390 m. Ši data leidžia teigti, kad šiame kapinyne sudeginti mirusieji vis dar laidoti ir po Lietuvos krikšto. Bendrai vertinant radinių kompleksą, kol kas susidaro įspūdis, kad bent jau didžioji radinių dalis yra aprangos detalės ar aksesuarai (kaip peiliukai ar galąstuvėliai), jokių papildomų įkapių (išskyrus galbūt tik monetą) kol kas neaptikta – nėra nei ginklų, nei darbo įrankių.

3 pav. Radinių pavyzdžiai. R. Vengalio nuotr.

Fig. 3. Examples of finds. 0 5 cm

Semeniškės cemetery

In 2010, the investigation of Semeniškės cremation cemetery continued with the excavation of 24 m^2 (Fig. 1). All of the finds were discovered on the boundaries of the stream bed (Fig. 2). In all about 14 kg of cremated bones as well as several uncremated animal bones, several kg of partly thrown potsherds, and 190 individual finds were collected. Various small burnt, fused, and frequently unidentifiable metal, horn, antler, and glass artefact fragments clearly predominated among the individual finds. Various fittings, several whetstones, blue glass beads, crotals, fragments of rings and buckles, one knife, and a horse bell were discovered. The find providing the best date was a Jogaila denar minted during 1387–1390.

The trench's stratigraphy and the arrangement of the finds show that the deceased were buried here in the water, i.e. in the stream bed or in its old bed. The cemetery dates to the late 14th century.

